

Sisäministeriölle

7.6.2019

Suomen Punaisen Ristin lausunto

Asia: SMDno-2019-816; Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Punainen Risti (SPR) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhdistys, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (827/2017). Suomen Punaisen Ristin tehtävänä on tukea ja avustaa maan viranomaisia niin rauhan kuin sodan ja aseellisten selkkausten aikana ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Suomen Punainen Risti ylläpitää Maahanmuuttoviraston kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti vastaanottokeskuksia sekä vastaa Suomeen saapuvien kiintiöpakolaisten vastaanotosta ja perheenyhdistämisestä. Suomen Punaisen Ristin toimivalta vastaanottokeskusten tai järjestelykeskuksen ylläpitäjänä perustuu viranomaisten kanssa tehtyyn sopimukseen, ja järjestön erityisosaamiseen, ei laissa säädettyyn tehtävään.

Suomen Punainen Risti noudattaa kaikessa toiminnassaan Punaisen Ristin periaatteita, joihin kuuluvat muun muassa inhimillisuus ja riippumattomuus. Suomen Punaisen Ristin asetuksen mukaan myös valtion ja kuntien viranomaisten sekä muun julkisen vallan käyttäjien tulee kunnioittaa Punaisen Ristin peruseriaatteita. Punainen Risti arvioi toimintaansa aina Punaisen Ristin periaatteiden pohjalta.

Suomen Punainen Risti on lausunut rauenneesta hallituksen esityksestä 224/2018 lausunnoillaan sisäministeriölle 15.6.2018 sekä Eduskunnan hallintovaliokunnalle 23.1.2019. Tässä lausunnossa otamme osin esille myös näissä lausunnoissamme jo esiintuodut huomiot, sikäli kun niihin ei uudessa luonnoksessa ole tehty muutoksia.

Yleistä

Suomen Punainen Risti pitää hyvänä uudistuksena säätää henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa yhdessä laissa aiemman useaan lakiin perustuneen sääntelyn sijaan.

Suomen Punainen Risti katsoo kuitenkin, että hallituksen esitysluonnoksella madalletaan rekisteröityjen henkilötietojen suojaa niissä tilanteissa, joissa rekisteriä ylläpitävä taho joutuu ehdotetun lain nojalla luovuttamaan tietoja toiselle viranomaiselle. Tietojen käsittelykynnyksen muuttaminen aiemmasta välttämättömyysvaatimuksesta tarpeellisuusvaatimukseksi laajentaa huomattavasti tiedonsaantia, eikä tarpeelli-

suusvaatimuksen tulevasta tulkinnasta tai laajennuksen vaikutuksista rekisteröityjen oikeuksien kannalta ole esitysluonnoksessa tehty arviota. Tietosuoja-asetuksen lähtökohtana on suojella luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia ja erityisesti heidän oikeuttaan henkilötietojen suojaan.

Suomen Punainen Risti pitää myös huolestuttavana sitä, että tietoja luovuttava rekisterinpitäjä joutuu tekemään arvion ja ottamaan vastuun siitä, ovatko luovutettavat tiedot tarpeen niitä pyytävälle, minkä voidaan katsoa edellyttävän hyvin monialaista tietämystä eri rekisterinpitäjien tehtävissä tarpeellisista tai välttämättömistä tiedoista. Suomen Punainen Risti haluaa muistuttaa, että henkilötietoja käsitteleviä erillisiä vastaanottokeskuksia on lähes 40 ja niitä ylläpitää hyvin monet erilaiset tahot, mukaan lukien yksityiset yritykset.

Suomen Punainen Risti katsoo, että vastaanottotoiminnassa kerättyjen tietojen saattaminen esimerkiksi päätöksentekijän tietoon on omiaan heikentämään asukkaiden luottamusta vastaanottotoimintaan sekä mahdollisesti hankaloittaa vastaanottokeskuksen ja asukkaiden välistä kommunikaatiota. Vastaanottokeskuksen arjen haasteita helpottaa henkilökunnan ja asukkaiden molemminpuolinen luottamus, johon esitysluonnoksessa ehdotettu tietojen luovuttamiskynnyksen madaltaminen voi vaikuttaa.

Vastaanottotoiminnassa kerätyistä tiedoista moni voitaisiin saattaa esimerkiksi päätöksentekijän tietoon lisäselvityspyynnöllä. Vastaanottokeskus voi lausua asiasta, ilman, että tiedot annetaan suoraan rekisteristä, jonne niitä ei ole välttämättä kirjattu riittävällä tarkkuudella esimerkiksi kansainvälistä suojelua koskevaa päätöksentekoa huomioiden. Lisäksi lisäselvityspyynnöitä voi turvapaikanhakijan asiassa osoittaa hakijan avustajalle, jonka tehtäviin niihin vastaaminen kuuluu.

3 § Yhteisrekisterinpitäjät

Tietosuoja-asetuksen rekisterinpitäjällä tarkoitetaan tahoja, joka määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Mikäli vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittävät yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ovat he yhteisrekisterinpitäjiä. Esitysluonnoksessa todetaan (s. 26), että "[...] EU:n tietosuojaryhmä on tuonut esiin rekisterinpitäjiä määrittävinä tekijöinä muun muassa kysymykset siitä, miksi henkilötietoja käsitellään ja kuka henkilötietojen käsittelyn on aloittanut." Lisäksi "työryhmä on lausunnossaan korostanut, että vastuu jaetaan sinne, missä asiaan tosiasiallisesti vaikutetaan". Työryhmä on myös hallituksen esitysluonnoksen (s. 36) mukaan "tuonut esiin rekisterinpitäjiä määrittävinä tekijöinä muun muassa sen miksi henkilötietoja käsitellään, kenen tarkoituksiin henkilötietoja käsitellään, kuka henkilötietojen käsittelyn on aloittanut, onko tehtäviä mahdollista hoitaa ilman henkilötietojen käsittelyä sekä kenellä asiassa on harkinta- ja päätösvaltaa".

Henkilötietojen käsittelijällä tietosuojaa-asetuksessa tarkoitetaan tahoja, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun.

Vastaanottoyksiköt ovat osarekistereidensä rekisterinpitäjiä ja Maahanmuuttovirasto on osarekistereistä koostuvan valtakunnallisen rekisterinpitäjä. Suomen Punainen Risti haluaa tuoda esiin sen, että vastaanotto- ja järjestelykeskukset toimivat Maahanmuuttoviraston toimeksiannosta siten, että käytännön toiminnan ohjaus, suunnittelu ja valvonta kuuluvat Maahanmuuttovirastolle. **Vastaanottokeskukset**

eivät itse tallenna keskuksissa käytössä olevaan turvapaikanhakijoiden vastaanoton asiakasrekisteriin asukkaidensa henkilöllisyyttä koskevia tietoja, eikä vastaanottokeskus pysty myöskään muokkaamaan niitä. Lisäksi rekisterin käytöstä ohjeistaa Maahanmuuttovirasto, joka myös myöntää rekisterin käyttäjäoikeudet vastaanottokeskuksen henkilökuntaan kuuluvalla. **Suomen Punainen Risti katsoo edelleen, että vastaanottoyksiköiden (sekä järjestelykeskusten ja säilöönottoyksiköiden) määrittelemistä rekisterinpitäjiksi tulisi tarkastella vielä tietosuoja-asetuksen näkökulmasta.** Tässä tulisi huomioida se, että vastaanottoyksiköt ja järjestelykeskukset sekä säilöönottoyksiköt toimivat Maahanmuuttoviraston toimeksiannosta sekä sen valvonnan ja ohjauksen alaisina, toisin kuin mikään muu hallituksen esitysluonnoksen 3 §:n rekisterinpitäjistä.

Hallituksen esitysluonnoksessa (s. 62) todetaan, että vastaanottokeskuksia on valtion ja kuntien lisäksi pitänyt lähinnä Suomen Punainen Risti, jolla on pitkä kokemus vastaanotto toiminnan järjestämisestä. Suomen Punainen Risti haluaa muistuttaa, että aikuisten vastaanottoyksiköitä on 1.7.2019 lähtien 38, joista Suomen Punaisen Ristin ylläpitämiä on 20, valtion ja kuntien ylläpitämiä 11, yhtä ylläpitää opisto ja yhtä rekisteröity yhdistys sekä viittä yksikköä kolme yksityistä elinkeinonharjoittajaa. Kuten hallituksen esitysluonnoksessa (s. 44) on mainittu, maahanmuuttohallinnon alalla toimii poikkeuksellisen suuri määrä viranomaisia tehtävissä, joissa he käsittelevät henkilötietoja ehdotettavan uuden lain soveltamisalan piirissä. Suomen Punainen Risti haluaa muistuttaa, että tämän lisäksi henkilötietoja käsittelevät vastaanottoyksiköt katsotaan luonnoksessa erillisiksi rekisterinpitäjiksi, mikä lisää lukumäärää lähes 40 rekisterinpitäjällä.

7 § Käsiteltävät henkilötiedot

Esitysluonnos mahdollistaisi aiemmasta poiketen niin sanottujen huomiotietojen käsittelyn. Suomen Punainen Risti pitää hyvänä sitä, että esitysluonnoksessa on tarkennettu, ettei huomiotietoja saa käyttää päätöksenteon perusteena.

Suomen Punainen Risti pitää kuitenkin epäselvänä, miten se, että huomiotietoja voidaan kirjata ilman, että tiedot liittyvät mihinkään vireillä olevaan asiaan tai sitä, ettei huomiotietojen luonnetta ole rajattu, sopii yhteen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan periaatteiden kanssa siitä, että huomiotietojen tulee olla asianmukaisuuden lisäksi olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään (s. 67).

Huomiotietojen kirjaajalta edellytetään arviota tiedonantajan luotettavuudesta sekä tiedon oikeellisuudesta. Hallituksen esitysluonnoksessa ei kuitenkaan mainita, että huomiotietoihin tulisi kirjata keneltä tieto on saatu. Huomiotietojen perusteella viranomaiset saattavat aloittaa esimerkiksi ulkomaalaisvalvonnan toimenpiteitä. **Sitten huomiotietoihin tulisi kirjata myös niiden antaja, eikä ainoastaan arviota tietojen luotettavuudesta.** Mikäli tiedonantajan kirjaaminen on jätetty tarkoituksellisesti pois esitysluonnoksesta, haluaa Suomen Punainen Risti tuoda esiin, että myös rekisteröidyn tarkastusoikeus voi olla suljettu pois huomiotietojen osalta, joten tiedonantajan henkilöllisyys ei automaattisesti tulisi rekisteröidylle tietoon. Tiedonantaja olisi kuitenkin tärkeä kirjata viranomaisten oman seurannan ja valvonnan kannalta sekä siksi, että tietosuojalain 34 §:n mukaan tietosuojavaltuute-

tulle on annettava tietyt tiedot rekisteröidyn pyynnöstä silloin kun rekisteröidyllä itsellään ei ole oikeutetta tutustua hänestä kerättyihin tietoihin.

12§ Henkilötietojen käsitteleminen muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa

Hallituksen esitysluonnoksessa (s. 20) todetaan, että "[o]n mahdollista, että esimerkiksi tietojen käsittelytarkoituksia tai tietojen luovuttamisia rajoitetaan unionin lainsäädännössä enemmän kuin nyt valmisteltavana olevassa maahanmuuttohallinnon henkilötietolaissa". Lisäksi esitysluonnoksessa todetaan, että henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava EU:n henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä niissä tilanteissa, joissa unionin säännökset saavat normihierarkian johdosta etusijan.

Hallituksen esitysluonnoksessa esiin tuotu esimerkki ns. vastuunmäärittämisasetuksen (EU N:o 604/2013) 34 artiklan 7 kohdan ja ehdotetun maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 11 §:n osalta osoittaa, että laki ei ole sopusoinnussa Suomea velvoittavan vastuunmäärittämisasetuksen kanssa. Vastuunmäärittämisasetuksessa todetaan, että "[v]aihdettuja tietoja saadaan käyttää ainoastaan 1 kohdassa mainittuihin tarkoituksiin. Kussakin jäsenvaltiossa tietoja voidaan toimittaa niiden luonteen ja vastaanottavan viranomaisen toimivallan mukaan ainoastaan niille viranomaisille ja tuomioistuimille, joiden tehtävänä on: a) hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittäminen; b) kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittely; c) tämän asetuksen mukaisten velvollisuuksien täytäntöönpano." Ehdotetun lain 12 §:n mukaan myös muiden kuin 34 artiklan 7 kohdassa tarkoitettujen viranomaisten ja tahojen olisi mahdollista saada ko. tietoja. **Suomen Punainen Risti katsoo, että lainsäätäjän ei tulisi säätää sellaista lakia, jonka se tietää olevan mahdollisesti ristiriidassa Euroopan unionin etusijan saavien säännösten kanssa.**

Kuten jo todettu, heinäkuun 2019 alussa Suomessa on 38 aikuisten vastaanottoyksikköä, jotka toimivat Maahanmuuttoviraston ohjauksen ja valvonnan alaisina. Yksiköitä ylläpitävät valtio (Maahanmuuttovirasto), kaupungit ja kunnat, Suomen Punainen Risti, useampi elinkeinonharjoittaja sekä kristillinen opisto ja rekisteröity yhdistys. Esitysluonnoksen 12 § mahdollistaa henkilötietojen käsittelyn muussa kuin alkuperäisessä tarkoituksessa ensinnäkin rekisterinpitäjille, joille se on välttämätöntä lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi, mutta myös tietyn rajoituksen kun se on tarpeen poliisille, rajavartiolaitokselle, Maahanmuuttovirastolle, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, vastaanotto- ja järjestelykeskukselle sekä säilönnötyksiköille. **Tietoja pyytäviä ja luovuttavia tahoja on niin paljon, että unionin lainsäädännön noudattaminen käytännön toiminnassa ei voi jäädä yksittäisen tahon ammattitaidon ja riittävän ohjeistuksen varaan.**

Viitaten edellä esiin tuotuun hallituksen esitysluonnoksessa määriteltyjen yhteisrekisterinpitäjien määrällisesti ja laadullisesti moninaiseen joukkoon, on tilanne ongelmallinen myös kun arvioidaan hallituksen esitysluonnoksessa (s. 53) todettua uuden lain käyttötarkoitussidonnaisuuden lähtökohtaa, joka asettaa erityisiä vaatimuksia rekisterinpitäjän antaman ohjeistuksen ja valvonnan riittävyydelle.

Tietosuoja-asetuksen lähtökohta on, että henkilötiedot on kerättävä tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden

tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Hallituksen esitysluonnoksessa (s. 18) todetaan, että komissio on tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoa koskevan työn yhteydessä toistuvasti painottanut, että kansallista liikkumavaraa tulee käyttää hyvin rajatusti.

Kuten esitysluonnoksessa todetaan (s. 25) koskevat maahanmuuttohallinnossa käsiteltävät tiedot usein arkaluonteisia henkilötietoja. Näin ollen Suomen Punainen Risti katsoo, että etenkin käsiteltäessä henkilötietoja muussa kuin niiden alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa, tulisi noudattaa perustuslakivaliokunnan näkemystä arkaluonteisista tiedoista siten, että **tietojen käsittelyn muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa tulee olla rajattu aina kaikkien tietojen käsittelyn osalta tehtävien hoitamiseksi välttämättömään.**

13§ Tiedonsaantioikeus

Maahanmuuttoviraston, vastaanotto- ja järjestelykeskuksen sekä säilöönottoyksikön tehtäviensä suorittamista varten tarpeellinen tiedonsaantioikeus salassapitosäännösten estämättä kohdistuu pykälässä lukuisiin tahoihin. Suomen Punainen Risti kiinnittää huomiota siihen, että tiedonsaantioikeuden käyttö kohdentuu monissa pykälän kohdissa muihin henkilöihin kuin niihin, joiden vuoksi esimerkiksi Maahanmuuttovirasto asiaa käsittelee. **Tiedonsaantioikeus toisen henkilön asiassa koskien toisen henkilön rikosepäilyjä, myös niitä, joissa tuomioistuimessa ei ole enää asia vireillä, taikka lastensuojeluun tai potilastietoihin liittyviä tietoja, on tietosuoja-asetuksen näkökulmasta hyvin pitkälle menevää.**

Hallituksen esitysluonnoksessa perustellaan tiedonsaantioikeutta useammassa kohdassa lapsen edulla. Lapsen etu tulee ottaa huomioon aina päätöstä tehtäessä. Suomen Punainen Risti pitää kuitenkin huolestuttavana esitetyn 13 §:n 7 kohdan tiedoksisaantioikeutta, joka koskee varallisuus- ja tulotietoja, joita esityksen mukaan "selvitetään sen arvioimiseksi voiko henkilö olla kykenevä huolehtimaan yksin toisessa Euroopan maassa olevasta sukulaislapsestaan tai muusta toisessa maassa olevasta hänestä riippuvaisessa asemassa olevasta henkilöstä". Esitetty muotoilu voi antaa ymmärtää, että taloudellinen tilanne on lapsen edun arvioinnissa olennaisin näkökulma. Vaikka varallisuus- ja tulotiedot voidaan selvittää, **esityksessä olisi tärkeää myös tuoda esiin se, että lapsen edun tulkinnassa keskeistä ei ole henkilön taloudellinen tilanne.** Lapsen etu on harvoin, jos koskaan, yksin toiseen Euroopan maahan jääminen, jos vaihtoehtona on asuminen sukulaisten kanssa samassa maassa.

Koska salassapitointressin ja tiedon tarpeellisuuden tulkinnan suhde ei ole yksiselitteistä ja vaatii suhteellisuusarviointia, pitää Suomen Punainen Risti hyvänä hallituksen esitysluonnoksessa (s. 76) esiin tuotua Perustuslakivaliokunnan lausumaa (PeVL 15/2018 vp, s. 39) siitä, että tietojen luovuttaja voi kieltäytymällä tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa luovuttamisvelvollisuus saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi, mikä on tärkeää tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi.

Suomen Punainen Risti katsoo, että salassa pidettävien tietojen luovutus tulisi tapahtua aina pelkästään välttämättömyysperusteella, eikä kuten luonnoksessa osittain ehdotetaan, tarpeellisuusperusteella. Mikäli viranomainen katsoo tarvitsevansa tiettyä tietoa lainmukaisen tehtävänsä hoitamisen tukena, voi tiedon pyytää asian-

osaiselta itseltään taikka hänen avustajansa kautta, jolloin intressi, jota salassapidolla suojataan, pysyy suojan piirissä, minkä lisäksi henkilöllä itsellään säilyy ymmärrys siitä mihin hänen tietojaan käytetään ja kenen toimesta.

Kaiken kaikkiaan Suomen Punainen Risti katsoo, että hallituksen esitysluonnoksella madalletaan rekisteröityjen henkilötietojen suojaa niissä tilanteissa, joissa rekisteriä ylläpitävä taho luovuttaa ehdotetun lain nojalla tietoja toiselle viranomaiselle. Tietojen käsittelykynnyksen muuttaminen aiemmasta välttämättömyysvaatimuksesta tarpeellisuusvaatimukseksi laajentaa huomattavasti tiedonsaantia, eikä tarpeellisuusvaatimuksen tulevasta tulkinnasta tai laajennuksen vaikutuksista rekisteröityjen oikeuksien kannalta ole esitysluonnoksessa tehty arviota.

14§ Henkilötietojen luovuttaminen

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan (s. 80): "Tietoja luovuttavan tahon tulisi arvioida tiedonsaantia koskeva pyyntö luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Rekisterinpitäjän vastuu sisältää velvollisuuden arvioida, mitä tietoa se luovuttaa vastaanottavan viranomaisen tiedonsaantioikeuden nojalla." Tietoja luovuttavan on arvioidessaan tietojen luovutuksen edellytyksiä otettava huomioon muun muassa "mihin tarkoitukseen henkilötietoa pyydetään, onko pyydetty tieto yksilöity riittävällä tavalla käyttötarkoituksen huomioiden, onko tieto sekä tietoa pyytävä viranomainen yksilöity riittävällä tarkkuudella, onko tieto saatavissa muusta tietolähteestä tai esimerkiksi hakijalta itseltään ja mikäli näin on, puoltaako esimerkiksi tiedon luotettavuusvaatimus [...] tiedon saamista juuri luovuttavalta taholta sekä onko intressin ja riskin välillä riittävä tasapaino [...]"

Suomen Punainen Risti pitää tervetulleena, että esitysluonnoksessa (s. 44-45) on uudelleen määritelty kerättyjen henkilötietojen käyttösidonnaisuuden merkitys ja todettu, että henkilötietojen käsittely muussa kuin lain 1 §:n ko. alakohdan tarkoituksessa, johon tiedot on kerätty, ei ole käsittelyä alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa. Tätä vahvistaa myös lain 11 §:n käsittelytarkoitusten välisen tiedon ristiin käyttämisen kieltö.

Suomen Punainen Risti ilmaisee kuitenkin edelleen huolensa siitä, että rekisterinpitäjiä, kuten edellä 3 ja 12 §:n yhteydessä on tuotu esiin, on lukuisia ja rekisterinpitäjän tulisi hallituksen esitysluonnoksen (s. 80) tulkinta tehdäkseen pystyä ottamaan huomioon tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan muiden edellytysten lisäksi "aiotun myöhemmän käsittelyn mahdolliset seuraukset rekisteröidylle", mikä vaatisi rekisterinpitäjältä hyvin moniammatillista osaamista ja ymmärrystä asioiden liitynnästä toisiinsa. On varsin kyseenalaista kykenevätkö esimerkiksi lukuisat eri vastaanottoyksiköitä ylläpitävät tahot näin kattavaan arviointiin heille annettavien tietojen valossa.

Ottaen huomioon myöhemmän käsittelyn tarkoituksen yhdenmukaisuuden arvioinnin haasteet **Suomen Punainen Risti katsoo, että se tulee rekisterinpitäjän tehtävässä käyttämään harkintavaltaa lain ja omien peruseriaatteidensa puitteissa.** Suomen Punainen Risti noudattaa kaikessa toiminnassaan Punaisen Ristin periaatteita, joihin kuuluvat mm. inhimillisuus ja riippumattomuus. Suomen Punaisen Ristin asetuksen mukaan myös valtion ja kuntien viranomaisten sekä muun julkisen vallan käyttäjien tulee kunnioittaa Punaisen Ristin peruseriaatteita.

Suomen Punainen Risti arvioi toimintaansa aina Punaisen Ristin periaatteiden pohjalta niiltä osin kun asian käsittelyyn sisältyy harkintavaltaa ja pidättäytyy tehtävästä, mikäli se on ristiriidassa järjestön perusperiaatteiden kanssa.

19 § Rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttaminen

Rekisteröityjen turvapaikanhakijoiden ja muiden ulkomaalaistaustaisten erityistilanne sekä kielitaito, mukaan lukien luku- ja kirjoitustaidottomuus, tulee ottaa huomioon, jotta he voivat käyttää tarkastusoikeuttaan käytännön tasolla. Tämä edellyttää sitä, että he saavat ymmärtämällä kielellä tiedon tarkastusoikeudestaan sekä ohjeistuksen siitä, miten tarkastuksen käytännössä voi tehdä ja missä. Tämän lisäksi huomioon tulee ottaa käytännön tarkastusoikeuden käyttäminen ottaen huomioon virastojen maantieteellinen sijoittuminen, asiakaspalvelupisteiden saavutettavuus sekä tulkkauskyvykset.

Mikäli turvapaikanhakija haluaa itse henkilökohtaisesti käyttää tarkastusoikeuttaan, tarkoittaisi se sitä, että hänen pitäisi tulla tarkastamaan tietonsa maahanmuuttoviraston palvelupisteelle, koska turvapaikkaprosessin ollessa vireillä turvapaikanhakijan henkilöllisyyttä osoittavat dokumentit ovat yleensä poikkeuksetta viranomaisten hallussa. Kuten esitysluonnoksessa todetaan (s. 85), on Maahanmuuttoviraston palveluverkosto harvalukuinen. **Suomen Punainen Risti katsoo, että turvapaikanhakijan mahdollisuudet tosiasiallisesti käyttää tarkastusoikeuttaan ovat tällä hetkellä hyvin rajalliset.**

21 § Automatisoidut yksittäispäätökset

Suomen Punainen Risti pitää hyvänä täsmennyksenä esitysluonnoksen virkavastuun kohdentumista sekä automaattisten yksittäispäätösten algoritmin julkisuutta. **Algoritmin selvittäminen päätöksenteon kohteelle vaatisi kuitenkin selkeään tiedotteen/ohjeistuksen, jossa tulee ottaa huomioon myös haavoittuvassa asemassa olevat sekä esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomat.**

Suomen Punainen Risti pitää myös hyvänä esitysluonnoksen täsmennyksiä siitä, että automatisoitu yksittäispäätös voidaan tehdä, kun asia ratkaistaan hakemuksen mukaisesti tai kun hakemus raukeaa ulkomaalaislain nojalla. Esitysluonnoksessa automaattinen yksittäispäätös on sidottu hallintolain 34 §:n 2 momenttiin, jossa määritellään tilanteet, jossa päätös voidaan tehdä asianosaista kuulematta.

Hallintolain 34.2 § jättää kuitenkin edelleen tulkinnanvaraa kuulemisen tarpeellisuudesta. **Suomen Punainen Risti katsoo siksi, että esityksessä tulee tarkemmin määritellä ne tilanteet, joissa automaattinen yksittäispäätös voidaan tehdä** ts. ainoastaan silloin kun päätös tehdään hakemuksen mukaisesti taikka se raukeaa hakijan peruutettua hakemuksensa, kuoltua tai sen johdosta, ettei hakemusmaksua ole maksettu kohtuullisessa ajassa muistutuksen jälkeen. Lisäksi mikäli Suomen kansalaisuuden tai oleskeluluvan saaminen vaikuttaa hakemukseen tai esitykseen, voidaan ko. raukeamispäätös tehdä automaattisesti.

Hallituksen esitysluonnoksessa (s. 88-89, 30-31) on arvioitu tietosuoja-asetuksen 22 artiklaa sekä sitä voiko automatisoidun päätöksenteon kohde vaatia luonnollisen henkilön osallistumista käsittelyyn. Hallituksen esitysluonnoksen arvion mukaan 22 artiklan 3 kohdasta voi päätellä, että automatisoidun päätöksenteon kohde ei voi

vaatia luonnollisen henkilön osallistumista päätöksentekoon, mikäli asiasta on säännelty kansallisessa lainsäädännössä, kuten esitysluonnoksen 21 §:ssä nyt ehdotetaan tehtävän.

Suomen Punainen Risti katsoo edelleen, että automatisoidun päätöksenteon kohteen on tietosuoja-asetuksen mukaisesti, myös ottaen huomioon asetuksen johdanto-osan 71 kappaleen tulkintaohje, **voitava aina vaatia luonnollisen henkilön osallistumista päätöksentekoon ja se tulee myös vahvistaa kansallisessa lainsäädännössä ja ehdotetussa 21 §:ssä.**

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta; 24 § salassa pidettävät viranomais- ten asiakirjat

Suomen Punainen Risti pitää hyvänä, että 24 §:n 24 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi kattamaan myös viranomaisaloitteisten asioiden asiakirjojen salassapito.

Esitysluonnoksen uudessa 24 §:n 24 a) kohdassa rajataan salassapidon ulkopuolelle hallintopäätöksiä koskevat tiedot. Esitysluonnoksessa (s. 98) todetaan, että julkisen vallankäytön valvonta on painavampi intressi kuin hallintopäätöksen julkisuudesta ulkomaalaiselle tai hänen läheiselleen mahdollisesti aiheutuva vahinko tai haitta. **Suomen Punainen Risti katsoo, että mikäli hallintopäätöksiä koskeva tieto, joka rajataan kohdassa salassapidon ulkopuolelle, sisältää päätöksenteon kohteen tai muun asianosaisen henkilötietoja taikka päätöksen sisällön, tulee myös hallintopäätöstä koskevan tiedon olla salassa pidettävä.** Kansainvälistä suojelua hakeva saattaa olla ja kansainvälistä suojelua saanut on vainon taikka vakavan haitan vaarassa joko kotimaansa viranomaisten taikka yksityishenkilöiden taholta. Näin ollen kansainvälistä suojelua hakevien tai sitä saaneiden henkilöiden tai heidän läheistensä henkilötiedot sekä muut tunnistettavat tiedot heitä koskevissa hallintopäätöksissä tulee olla salassa pidettäviä heidän turvallisuutensa vuoksi.

Kristiina Kumpula
pääsihteeri

